

Een kloddertje roze hier, een kloddertje roze daar. Een golfbaanarchitect is allang geen vrije kunstenaar meer, die de golfholes naar hartelust in het landschap kan situeren. Projecten van zeventig hectaren zijn ogenschijnlijk ruim, maar bij het verdelen van die taart moet gedacht worden aan natuur, landbouw, recreatie, omwonenden en andere gebruikers van het landschap. Jol Golf Design is specialist in het ontwerpen van golfbanen in relatie met natuur en landschap. Golfbaanarchitect Gerard Jol: "Golfbanen moet je ook een maatschappelijk functie geven."

Auteur: Floris Winters

Architecten Jol Golf Design, Gerard Jol en Michiel van der Vaart

"Golf en ecologische hoofdstructuur? Natuurlijk!"

Wat is je handicap?

Gerard Jol: "Ik mag graag golfen, liefst twee keer per week. Ik ben veel te vinden op de Amsterdamse Golfclub. Op zondag speel ik daar vaak samen met een aantal vrienden, de zondagochtendgroep. Mijn handicap is elf. Niet slecht toch? Maar goed, ik doe het ook al een aantal jaren."

Golfbaaninitiatieven met een hoog ambitieniveau voor natuurontwikkeling en recreatief medegebruik moeten al snel rekenen op zo'n 10 tot 20 hectare grond extra. Hoe maak je die 20 hectare extra grond in je ontwerp ook commercieel interessant voor de ondernemer?

Gerard Jol: "Vroeger was het nog een uitzondering dat een golfer op een vreemde baan kwam. Anno 2008 is de golfer minder gelieerd aan zijn homecourse; golfbaanhoppen is doodgewoon. Om die 'verwende' golfer te kunnen behagen, moet de baan meer allure uitstralen. Dat bereik je niet alleen met uitdagende holes. Ook een prachtige natuurlijke omgeving is van belang. Aandacht en ruimte voor natuur biedt de golfer die extra allure en is daardoor commercieel interessant voor de

ondernemer."

In de portfolio van Jol Golf Design zitten enkele schoolvoorbeelden van initiatieven waarbij naast golf ook natuurgebieden zijn ontwikkeld. Drentsche G&GC heeft 27 holes liggen in een gebied van 140 ha, hoofzake-lijk bos. Golfbaan Houtrak telt bijvoorbeeld 18 holes en 30 hectare extra bos. Golfbaan Bleijenbeek telt 18 holes in een terrein van 130 hectare. De Compagnie breidde uit met 9 holes op 50 hectare. Naast de aankoop, zal het gebied ook beheerd moeten worden.

Gerard Jol: "Het beheer van het terrein en het daarbij horende kostenplaatje zijn belangrijke aandachtspunten binnen ieder ontwerp. In boerenland draait het om de productie van gewassen, in golfbanenland streef je naar juist naar zo min mogelijk productie. Dat geldt voor de fairways en al helemaal voor de roughs en aangrenzende natuurgebieden. Deze gebieden moeten zo schraal mogelijk zijn, liefst arme zandgrond. Zo hoeft de greenkeeper uiteindelijk minder te maaien, zaaien en bemesten."

Is er bij projecten met natuurontwikkeling ruimte voor subsidies vanuit de overheid, waarmee het onderhoud deels kan worden vergoed? Immers, is de golfbaan niet de enige partij die baat heeft bij al dat natuurschoon.

Gerard Jol: "Ik kan me indenken dat er vanuit groeifondsen subsidies worden gegeven voor het onderhoud aan dergelijke gebieden. Toch heb ik dat in de praktijk nog niet gezien. De kosten voor onderhoud blijven doorgaans voor rekening van de beheerders van het terrein. Wel kunnen ze de gronden soms voor het symbolische bedrag van 1 euro krijgen als de terreinen binnen een herinrichtingsgebied liggen."

De rough vormt op veel banen een overgang van de eigenlijke golfholes naar de aangrenzende natuur. De rough behoort daarmee tot het spel, maar ook tot de omgeving. Hoe bepaal je hier de balans tussen speltechnische kenmerken en de natuurwens?

Gerard Jol: "De rough maakt deel uit van het spel en moet ook zo benaderd worden. Toch kun je veel leuke dingen doen met dit onderdeel. Zo zijn de roughs van de Brabantse golfbanen 'De Haenen' en 'Bergvliet' gemaakt van schrale grond. Hier hebben we er niet voor gekozen om de roughs te verrijken en in te zaaien met een grasmengsel. Om de overgang zo natuurlijk mogelijk te houden, hebben we op de schrale grond een heide-maaisel uitgestrooid. Bij golfbaan Bergvliet zie je nu al een aardige diversiteit van grassen en heideplanten opkomen. Dit geeft deze baan hun karakter. De golfer kan zijn bal ook nog eens sneller vinden en spelen, dan in roughs van puur dik gras. Ook behoeft de schrale

Drentsche G&CC hole 4C, de golfbaan krijgt een extra dimensie met veel natuur..

"Een Golfbaan is een invulling van het landschap, waar iedereen baat bij kan hebben."

Bergvliet, spelen uit de zandrough. Bal is snel gevonden.

rough nauwelijks onderhoud. Nauwelijks maaien en zeker niet bemesten."

Waterpartijen zijn zowel nuttig als visueel aantrekkelijk. Hoe vind je hier de juiste balans tussen golf en natuur?

Gerard Jol: "Waterpartijen vormen een steeds belangrijker onderdeel binnen de lay-out van een golfbaan. Benader je dit puur vanuit golftechnisch oogpunt, dan kies je voor strakke waterpartijen met steile oevers. Benader je waterpartijen vanuit natuurtechnisch oogpunt, dan kies je liever voor oevers met flauwe talud. Daarmee creëer je een omgeving waarin waterdieren foerageren en oeverplanten gedijen. Afhankelijk van de locatie van een waterpartij in het ontwerp, kies je voor een meer golfvriendelijke vijver of een natuurvriendelijke vijver."

Greens, fairway's en tees lenen zich niet voor natuurontwikkeling!

Gerard Jol: "Deze onderdelen worden intensief onderhouden, kennen een vrij hoge betredingsgraad en zijn dus minder geschikt voor het doel natuurontwikkeling. Toch is bijvoorbeeld de carry een prima plek, waar natuur kan gedijen. Een beetje golfer komt nauwelijks met zijn bal in dit gebied tussen de tee-off en de fairway terecht. De betreding is laag en dat maakt de carry uitermate geschikt voor planten en kleine dieren. 'Niet golfende' ambtenaren snappen echter niet dat de carry ook tot natuur gerekend kan worden. Ze zien de lay-out van de holes en denken dat het hele gebied intensief gebruikt zal worden. Het is moeilijk hen te overtuigen van het tegendeel."

Natuurwinst, recreatief medegebruik... In hoeverre ben je als golfbaanarchitect eigenlijk nog vrij om een ontwerp naar eigen creativiteit in te vullen?

Gerard Jol: "Het is niet mijn wens om een architectonische, puur op golf gerichte baan te ontwerpen. De Amerikaanse grondslag die daar meer op gericht is, spreekt mij niet aan. Kijk maar eens naar golfbaan Augusta, daar groeit niet één wilde plant. Veel te plastic. Jol Golf Design richt zich op het ontwerpen van golfbanen in relatie met natuur en landschap. Dat is waar wij onze creativiteit ook in kwijt kunnen. Een golfbaan ontwerpen die een meerwaarde heeft voor het landschap, dat is de uitdaging."

Een golfbaan in de ecologische hoofdstructuur. Kan dat?

Gerard Jol: "Ja, dat kan. Mits je er meer voor terug

geeft. Bij het project 'De Heanen' bijvoorbeeld lag een deel van het eerste ontwerp op de rand van de Ecologische hoofdstructuur. De Provincie bleek vóór het indienen van het bestemmingsplan een viltstiftlijn door het betreffende gebied getrokken te hebben. Een deel van het gebied bleek ineens niet meer beschikbaar voor het project. Dat is jammer, want als er meer flexibiliteit was getoond, hadden we er aanzienlijk meer natuur voor terug kunnen geven. Een golfbaan op de randen van de ecologische hoofdstructuur zou het overwegen waard moeten zijn, zeker wanneer er een win-winsituatie kan ontstaan. Bovendien zijn het economisch draagkrachtige bufferzones tussen natuur en stedelijk gebied."

Hoe is het gesteld met de weerstand vanuit onder andere natuur- en milieuorganisaties. Houdt dit verband met het negatieve imago van golfbanen?

Gerard Jol: "Het gaat tegenwoordig een stuk beter. In veel gevallen wordt er goed samengewerkt met de milieu organisaties. Het imago van golfbanen is reeds een stuk verbeterd. In de media zijn steeds meer positieve geluiden over golfbaanprojecten waar te nemen. Golfbanen zijn niet alleen voor golfers en zouden meer gezien moeten worden als gemeengoed. Wandelpaden door- en langs golfbanen dragen bij aan de maatschappelijke acceptatie. Een golfbaan is een invulling van het landschap, waar iedereen baat bij kan hebben. Als je hier vanuit gaat, kun je ook flexibel zijn en de voors- en tegens objectief afwegen. Bij het project 'De Haenen' was het bij voorbaat al 'nee'."

Jol Golf Design telt twee architecten. Werken jij en Michiel van der Vaart steeds samen, of werkt ieder aan z'n eigen projecten?

Gerard Jol: "Alle projecten voeren we samen uit. Wanneer een initiatiefnemer ons benadert, gaan we samen kennis maken. Door mijn ervaring ben ik vooral bij de opzet van het project belangrijk, daarna verdelen we het werk en zijn we projectarchitecten. We overleg-

Amelisweerd hole 14, uitdagingen in het spel water en bunkers.

De Haenen hole 16, kort na de aanleg, straks is de zandrough licht begroeid.

Zand carry hole 16 Compagnie Veendam.

gen altijd over het onderwerp en daarna richt Michiel richt op de detaillering en doen we samen uitvoeringsbegeleiding. Die combinatie spreekt veel mensen aan. Michiel is van een jongere generatie en let weer op hele andere dingen dan ik."

Je bent nu 66 jaar. Hoe lang ga je nog door?

Gerard Jol: "Grappig dat je dat vraagt. Je ziet dat ik als enige golfbaanarchitect in Nederland een partner heb. Toch ben ik geenszins van plan om komende jaren te stoppen."

In je partner heb je alvast wel de ideale opvolger gevonden?

Gerard Jol: "Dat zeker, maar voorlopig werken we nog samen. Michiel heeft zonder meer al een behoorlijke staat van dienst opgebouwd. Wellicht dat hij op termijn ook lid wordt van de European Institute of Golf Course Architect. Een dergelijk lidmaatschap geldt toch als een keurmerk voor je vak en garandeert je onafhankelijkheid als golfbaanarchitect. Zelf ben ik senior member bij de EIGCA. Dit vind ik ook belangrijk om aan te tonen bij onze klanten."

Naast het ontwerpen van nieuwe banen voeren jullie ook quickscans uit. Een veelgevraagde dienst?

Gerard Jol: "Steeds meer golfbanen vragen ons een quickscan uit te voeren. Een golfbaan verandert over de jaren: het spel verandert, bomen groeien en de grond verzakt. De economische vraag verandert ook steeds. Een quickscan geeft advies over hoe je hier als golfclub mee om kunt gaan. Het is de bedoeling dat aan de hand van dit rapport een meerjarenwerkplan wordt opgesteld, voor zowel cultuurtechnische verbeteringen, alsook puur gericht op het 'opleuken' van de baan."

De golfclub kan dus direct aan de slag met het 'restylen' van de baan?

Gerard Jol: "Het werkplan bevat concrete handvatten en vormt de basis voor noodzakelijke renovaties. Het werkplan bestrijkt een periode van vijf tot tien jaar. Bij veel golfbanen zullen eerst budgetten vrijgemaakt moeten worden. De quickscan helpt de baancommissaris bijvoorbeeld om steun te krijgen bij leden en bestuur. Het rapport wordt er als zijnde een bijbel of koran bijgehaald."

Van welk golfbaanontwerp gaat jouw hart nog altijd sneller kloppen?

Gerard Jol: "Dat kan ik eigenlijk niet zeggen, want alle ontwerpen staan me na aan het hart."

Met dit antwoord nemen we natuurlijk geen genoegen.

Gerard Jol: "Wat ik in het bijzonder wel een uitdagend project vind, is 'Houtrak'. Deze golfbaan dateert uit 1996. Het was eigenlijk een dubbele opdracht, waarbij ik zowel een golfbaan als een nabij gelegen natuur- en recreatielandschap diende te realiseren. De golfbaan is ontworpen in de vorm van een Sterrebos en alle (klei)grond voor de hoogteverschillen hebben we verkregen uit de ontwikkeling van het natuurgebied. De ontwikkeling van dit nieuwe polderlandschap was een opdracht van de overheid. Het totale project omvatte 85 hectare grond. Maar het verheugd ons zeer dat wij tegenwoordig ook op zandgronden actief kunnen zijn. Op de Compagnie, Bergvliet en De Haenen konden we de golfholes scheiden door prachtige heidevelden aan te leggen en de golfbanen Gemert Bakel en Venlo, ook zulke fraaie zanderige terreinen, liggen nu op onze tekentafels c.q. beeldschermen."

Ontwerp Steendam, veel ruimte tussen de fairways voor natuurontwikkeling.

Drentsche G7CC hole 8C, golf spel met natuur.